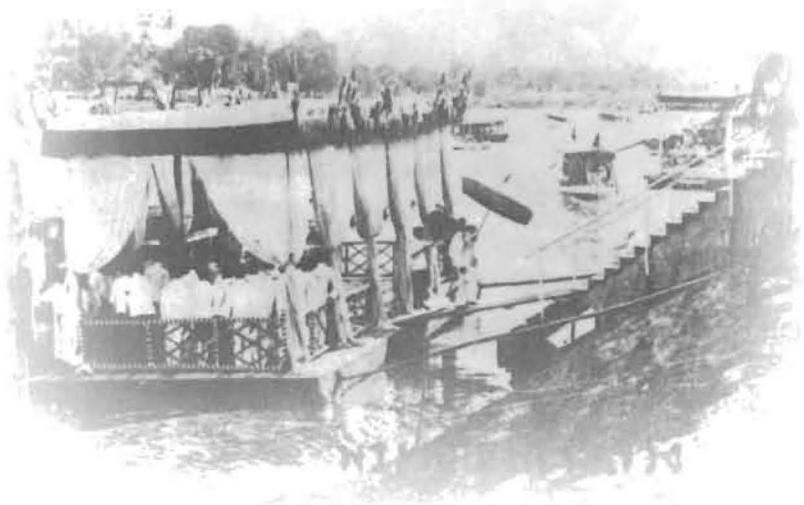

เทียหวัดชมวัง
เมืองพิษณุโลก

นำเรื่อง
เริ่มเที่ยววัดชมเมือง
พิษณุโลก

พิษณุโลกอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครทางรถยนต์ 337 กิโลเมตร การเดินทางทางรถยนต์ไปได้ 2 ทาง คือใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึงวังน้อย แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 32 (สายเอเชีย) ผ่านอยุธยา อ่างทอง ชัยนาท เข้านครสวรรค์แล้วใช้เส้นทางหมายเลข 117 ตรงสู่พิษณุโลก ระยะทาง 337 กิโลเมตร นับว่าเป็นเส้นทางที่สะดวกและใกล้ที่สุด ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งคือ จากสิงห์บุรีใช้เส้นทางอินทร์บุรี-ตากฟ้า (ทางหลวงหมายเลข 11) จนถึงทางหลวงหมายเลข 12 (พิษณุโลก-หล่มสัก) ที่เขตอำเภอวังทอง เลี้ยวซ้ายไปอีก 17 กิโลเมตรก็ถึงพิษณุโลก ระยะทาง 450 กิโลเมตร ซึ่งอ้อมกว่าเส้นทางแรก

สำหรับทางรถไฟมีทั้งรถด่วน รถด่วนพิเศษ (สปรินเตอร์) และรถธรรมดา มีเดินทุกวัน ส่วนทางเครื่องบิน บริษัทการบินไทย จำกัด มีเที่ยวบินระหว่างกรุงเทพฯ และพิษณุโลกทุกวัน ใช้เวลาเดินทางเพียง 50 นาทีเท่านั้น

พิษณุโลกเป็นเมืองเก่าอาจจะสร้างขึ้นเป็นเมืองครั้งแรกในสมัยลพบุรีราว พ.ศ. 1500-1700 ก็เป็นไปได้ เพราะมีหลักฐานพระปรางค์สมัยลพบุรีที่วัดจุฬามณี ต่อมาเชื่อกันว่าในสมัยสุโขทัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระเจ้าลิไท) ได้สร้างเมืองทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านในชื่อว่า "นครสรลงสองแคว" เนื่องจากมีชื่อเมืองนี้ในศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 2 (จารึกวัดศรีชุม) และในสมัยนี้ได้มีการหล่อพระพุทธรชินราชด้วย เนื่องจากในพงศาวดารเหนือได้กล่าวถึงการหล่อพระพุทธรชินราชในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ซึ่งสันนิษฐานกันว่าพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกก็คือพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระเจ้าลิไท)

ต่อมาในสมัยอยุธยา พระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จมาครองเมืองพิษณุโลกเมื่อครั้งยังทรงเป็นพระราเมศวร ในฐานะที่เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองลูกหลวงของอยุธยา ต่อมาเมื่อพระองค์ได้เสวยราชย์ที่อยุธยาแล้ว ได้เสด็จกลับมาประทับที่พิษณุโลกอีกครั้งระหว่าง พ.ศ. 2006-2031 เพื่ออำนวยความสะดวกกับเมืองเชียงใหม่ ทำให้เมืองพิษณุโลกมีฐานะกลายเป็นเมืองหลวงของไทย และคงเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเมืองพิษณุโลกในช่วงนี้ก็ว่าได้

ต่อมาเมื่อสมเด็จพระมหาจักรพรรดิขึ้นครองราชย์ได้โปรดให้พระมหาธรรมราชาซึ่งเป็นเชื้อวงศ์สุโขทัย-พิษณุโลกเสด็จขึ้นครองหัวเมืองฝ่ายเหนือตั้งเดิมอยู่ที่เมืองพิษณุโลก พร้อมทั้งพระราชทานพระวิสุทธิกษัตริ์ (ราชธิดาที่ประสูติแต่พระมเหสีคือสมเด็จพระสุริโยทัย) เป็นพระชายาสมเด็จพระมหาธรรมราชาเมื่อ พ.ศ. 2091 เมื่อเป็นเช่นนั้นสมเด็จพระนเรศวรฯ กับสมเด็จพระเอกาทศรถก็ถือประสูติที่เมืองพิษณุโลกนี้อย่างแน่นอน และเมื่อสมเด็จพระนเรศวรฯ พ้นจาก

สภาพตัวประกันกับพระเจ้ากรุงหงสาวดีแล้ว สมเด็จพระมหาธรรมราชาจึงโปรดให้สมเด็จพระนเรศวรฯ ที่มีพระชันษาเพียง 16 พรรษาเสด็จขึ้นไปครองเมืองพิษณุโลก

ระหว่าง พ.ศ. 2199-2231 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้เสด็จมาประทับที่เมืองพิษณุโลก ในเวลาทำสงครามกับเชียงใหม่ 2 ครั้ง

เมื่อปี พ.ศ. 2310 พม่ายกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาได้ แต่เมืองพิษณุโลกมิได้เสียแก่พม่า เจ้าพระยาพิษณุโลกได้ตั้งตัวเป็นอิสระก๊กหนึ่ง และถูกเจ้าพระฝางเข้าตีเมืองพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2311 เจ้าพระฝางตั้งล้อมอยู่ถึง 7 เดือน ไม่สามารถเอาชนะได้ต้องถอยทัพกลับไป

ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี ปี พ.ศ. 2313 พระเจ้ากรุงธนบุรีสามารถตีเมืองพิษณุโลกได้ จนถึงปี พ.ศ. 2318 พม่าได้ยกทัพมาตีเมืองไทยอีก คราวนี้อะแซหู่ก็แม่ทัพพม่าทำสงครามตามแบบอย่างครั้งพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง ยกกองทัพเข้ามาทางเมืองตาก หมายจะตีหัวเมืองเหนือตัดกำลังเสียก่อนแล้วจึงจะลงมาตีกรุงธนบุรี ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังดำรงพระยศเป็นเจ้าพระยาจักรี ยกกองทัพขึ้นไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงใหม่กับเจ้าพระยาสุรสีห์ เตรียมจะไปตีเอาเมืองเชียงแสนจากพม่า ครั้นทราบว่ามีกองทัพยกเข้ามาทางด้านเมืองตาก เจ้าพระยาทั้งสองก็รีบล่าทัพกลับลงมาตั้งอยู่ ณ เมืองพิษณุโลก คอยกองทัพกรุงธนบุรีที่จะขึ้นไปสมทบรบพุ่งเข้าศึกด้วย ในสมัยนั้นหัวเมืองเหนือเพิ่งเป็นปกติ ไพร่บ้านพลเมืองยังน้อยไม่มีกำลังพอจะบุกรุกกองทัพใหญ่ของข้าศึกได้ อแซ-

ห่วนก็ได้ที่ ก็ยกกองทัพใหญ่ตรงไปตีเมืองพิษณุโลกนับเป็นครั้งที่ 8 ที่เมืองพิษณุโลกถูกตีจากข้าศึก และเป็นครั้งสุดท้ายที่ปรากฏในพงศาวดารว่าข้าศึกตีเมืองพิษณุโลก อะแซห่วนก็หมายจะตีเมืองให้ได้ก่อนกองทัพกรุงธนบุรีขึ้นไปช่วย แต่เจ้าพระยาทั้งสองต่อสู้ป้องกันเมืองเป็นสามารภ พม่าพยายามอย่างไรก็ไม่ได้เมือง จนอแซห่วนก็ออกปากชมฝีมือ และขอตัวเจ้าพระยาจักรี แล้วให้ตั้งล้อมเมืองไว้ ด้วยเห็นว่าพม่ามีกำลังมากกว่า หมายจะให้เจ้าพระยาทั้งสองต้องยอมแพ้ เมื่อถึงเวลาอดอยากสิ้นเปลืองเสบียงอาหาร พม่าคอยตีตัดกองทัพพระเจ้ากรุงธนบุรีที่ยกขึ้นไปช่วยมิให้ส่งเสบียงอาหารเข้าไปได้ เมืองพิษณุโลกถูกข้าศึกล้อมอยู่ 4 เดือน จนจะสิ้นอาหารที่ในเมือง แต่เจ้าพระยาทั้งสองไม่ยอมแพ้ ให้รวบรวมบรรดาคนนครรั้งทั้งชายหญิงเข้าสมทบกองทหาร แล้วยกไปปล้นค่ายข้าศึกซึ่งตั้งล้อมเมืองทางด้านตะวันออก ตีหักออกไปจากที่ล้อมได้ ไปตั้งอยู่ ณ เมืองเพชรบูรณ์ อแซห่วนก็จึงได้เมืองพิษณุโลก แต่พอได้เมืองก็ได้รับท้องตรามาแต่เมืองพม่า ว่าเปลี่ยนรัชกาลใหม่ เกิดวุ่นวายในบ้านเมือง อแซห่วนก็ต้องเลิกทัพกลับไป เมื่อพม่าจะเลิกทัพกลับไปครั้งนั้นให้เผาเมืองพิษณุโลกเสีย ในพงศาวดารว่าไฟไหม้หมดทั้งเมือง เว้นแต่ที่บริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุแห่งเดียวที่ไฟมิได้ไหม้ เมืองพิษณุโลกและหัวเมืองมณฑลฝ่ายเหนือยับเยินในครั้งศึกอแซห่วนก็เกือบจะร้างหมดทุกเมือง

พอมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก นี้พระองค์ยังมีทันที่จะทำนุบำรุงหัวเมืองเหนือรวมทั้งเมืองพิษณุโลก ซึ่งถูกพม่าเผาและทำลายจนเกือบจะร้างให้กลับ

คืนดีดังเก่าได้ พม่าก็ยกทัพมาตีเมืองไทยอีก คือ เมื่อ พ.ศ. 2328 ซึ่งในครั้งนั้นพม่ายกมาทุกทาง เป็นกองทัพใหญ่หลวงยิ่งกว่าเคยปรากฏมาแต่ก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ตั้งเมืองเหนือเหมือนอย่างครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และโปรดให้รื้อกำแพงเมืองป้อมต่างๆ เสียด้วย เพื่อมิให้พม่ายึดอาศัยเป็นที่มั่นได้ และคงรักษาเมืองขึ้นไปเพียงปากฟิงใต้เมืองพิษณุโลกลงมาเท่านั้น พร้อมทั้งกองทัพใหญ่อยู่ที่เมืองนครสวรรค์ ครั้นพม่าพ่ายแพ้ในคราวนั้นแล้ว จึงได้กลับตั้งหัวเมืองเหนือขึ้นอีกต่อไป

ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมื่อยังทรงผนวชได้เสด็จจุดงค์ไปถึงเมืองพิษณุโลก เมืองสวรรคโลก และเมืองสุโขทัย ทรงได้พระแท่นมณีคศิลากับหลักศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหง และหลักศิลาจารึก (ภาษาเขมร) ของพระมหาธรรมราชาลิไทลงมาด้วย และการได้สอนศิลาจารึกรู้เรื่องพงศาวดารกรุงสุโขทัยเป็นหลักฐานที่แน่นอนก็เริ่มตั้งแต่ครั้งนั้นเอง

ต่อมา พ.ศ. 2409 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้เสด็จขึ้นไปเมืองพิษณุโลกอีกครั้งหนึ่ง โดยเรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดช ทรงนมัสการพระพุทธชินราชเปลื้องกำไลหยกจากพระกรสวมนิ้วพระหัตถ์พระพุทธชินราชด้วย

ต่อมา พ.ศ. 2437 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเมืองพิษณุโลกขึ้นเป็นมณฑล เรียกว่ามณฑลพิษณุโลก และตั้งที่ว่าการมณฑลที่เมืองพิษณุโลก โดยมีข้าหลวงเทศาภิบาล เป็นผู้สำเร็จราชการมณฑล มีเมืองที่ขึ้นอยู่ในความปกครองของมณฑลพิษณุโลก

คือ พิจิตร อุตรดิตถ์ สวรรคโลก และสุโขทัย แต่ต่อมาอีกราว 10 ปี ได้โอนเมืองเพชรบูรณ์ และเมืองหล่มสักมารวมขึ้นอยู่ในความปกครองของมณฑลพิษณุโลกด้วย

ต่อมา พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือ เสด็จประทับที่ที่ว่าการมณฑลพิษณุโลกด้วย และโปรดให้หล่อพระพุทธรชินราชจำลองขึ้นองค์หนึ่ง เพื่ออัญเชิญไปประดิษฐานยังวัดเบญจมบพิตร จังหวัดพระนคร

พ.ศ. 2450 ได้มีการตั้งมณฑลเพชรบูรณ์ขึ้น แยกเมืองเพชรบูรณ์และเมืองหล่มสักออกจากมณฑลพิษณุโลกไปรวมขึ้นอยู่ในความปกครองของมณฑลเพชรบูรณ์ที่ตั้งขึ้นใหม่

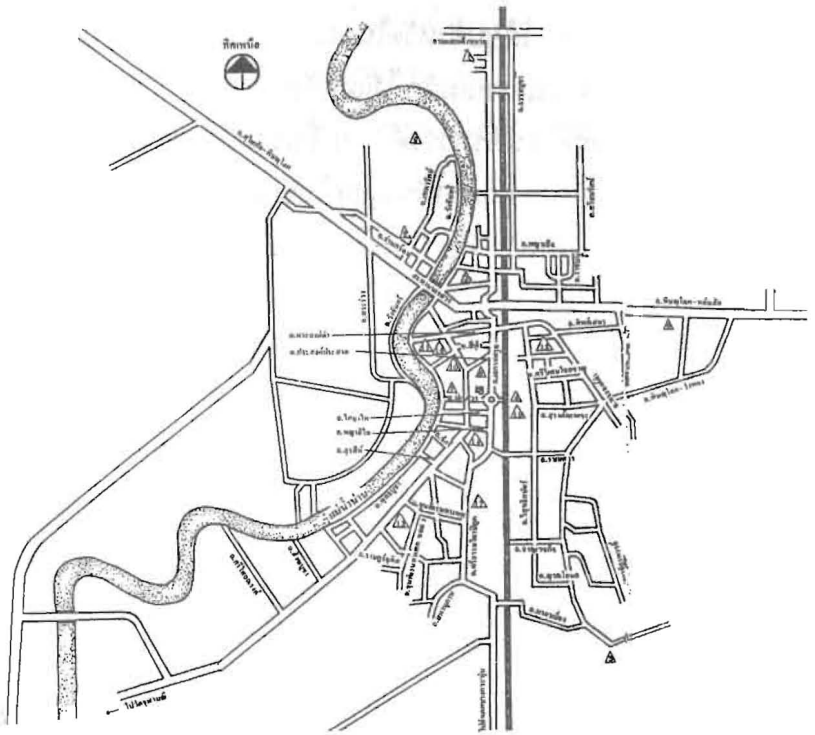
พ.ศ. 2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้เสด็จขึ้นไปสมโภชพระพุทธรชินราชเมืองพิษณุโลกอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่สอง (หลังจากที่เคยเสด็จเมื่อ พ.ศ. 2431 มาครั้งหนึ่งแล้ว) และในปีนั้นพิษณุโลกได้รับการจัดตั้งเป็นสุขาภิบาล

พ.ศ. 2458 ได้ยุบเลิกมณฑลเพชรบูรณ์ และโอนเมืองเพชรบูรณ์กับเมืองหล่มสักกลับมารวมอยู่ในความปกครองของมณฑลพิษณุโลกตามเดิมอีก

พ.ศ. 2460 ได้มีการเปลี่ยนคำที่เรียกว่า “เมือง” เป็นเรียกว่า “จังหวัด” ทั่วประเทศ เมืองพิษณุโลก จึงถูกเปลี่ยนเป็นจังหวัดพิษณุโลกตั้งแต่นั้นมา

พ.ศ. 2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและเสด็จเมืองพิษณุโลกเพื่อทรงนมัสการพระพุทธรชินราชด้วย

แผนที่ตัวเมืองพิษณุโลกในปัจจุบัน

1. สนามกีฬา	9. ค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
2. ศาลากลางจังหวัด	10. ชุมสายโทรศัพท์
3. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร	11. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
4. สถานีรถไฟ	12. ย่านการค้าโคกมะตูม
5. สนามบิน	13. ย่านโรงงานอุตสาหกรรมในอดีต (น้ำแข็ง โรงเกลือ)
6. สถานีขนส่ง	14. ที่ตั้งโรงเรียนกสิกรรมในอดีต
7. สถานีตำรวจ	15. ที่ตั้งหน่วยงานสรรพสามิตในอดีต
8. เทศบาลเมืองพิษณุโลก	16. ที่ตั้งหอทะเบียนที่ดินในอดีต

พ.ศ. 2474 ได้ยุบจังหวัดในมณฑลพิษณุโลกเป็นอำเภอเสีย 2 จังหวัด คือ สุโขทัย และหล่มสัก ได้โอนจังหวัดตากและกำแพงเพชร ซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับมณฑลนครสวรรค์ มาขึ้นรวมอยู่ในความปกครองของมณฑลพิษณุโลก มณฑลพิษณุโลกในขณะนั้นจึงมีจังหวัดขึ้นอยู่ในความปกครอง 7 จังหวัด คือ พิษณุโลก สุวรรคโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร เพชรบูรณ์ ตาก และกำแพงเพชร

ปลายปี พ.ศ. 2476 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม ได้ยุบเลิกมณฑลเสียทั่วพระราชอาณาจักร โดยแบ่งราชการบริหารส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดๆ รวม 70 จังหวัดด้วยกัน และมีข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นประธานขึ้นต่อกระทรวงมหาดไทย มณฑลพิษณุโลกจึงถูกยุบเป็นจังหวัดตั้งแต่นั้นมา และในปี พ.ศ. 2476 นี้ พิษณุโลกได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลด้วย

เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2500 เกิดเพลิงไหม้ตลาดพิษณุโลกครั้งใหญ่

เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จจังหวัดพิษณุโลก และเสด็จนมัสการพระพุทธชินราชด้วย หลังจากนั้นก็ได้เสด็จจังหวัดพิษณุโลกอีกหลายครั้ง

ปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกแบ่งการปกครองเป็น 9 อำเภอ คือ เมืองพิษณุโลก บางระกำ บางกระทุ่ม วังทอง เนินมะปรางชาติ-ตระการ นครไทย พรหมพิราม และวัดโบสถ์

คำขวัญประจำจังหวัดพิษณุโลกมีว่า “พระพุทธชินราชงามเลิศ

ถิ่นกำเนิดพระนเรศวร สองฝั่งน่านล้วนเรือนแพ หวานฉ่ำแท้กล้วย
 ดาก ถ้ำและน้ำตกหลากตระการตา”

ก่อนที่ท่านจะไป **เที่ยววัดชมวังเมืองพิษณุโลก** ขออย่าให้ท่าน
 เลือกไปในช่วงที่จังหวัดพิษณุโลกมีงานเทศกาลประเพณีด้วยจะดีมาก
 เพราะจะได้ชมงานด้วย เช่น ในช่วงเดือนเมษายนและธันวาคม จะมี
งานนมกรรมอาหารและสินค้าของที่ระลึกจังหวัดพิษณุโลก ที่สวนสาธารณะ
 ริมแม่น้ำน่าน และในช่วงเดือนตุลาคม จะมี **งานประเพณีแข่งเรือยาว**
 ที่บริเวณแม่น้ำน่านหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นต้น

